

Μάθημα 8, 23/11/2023

ΛΕΞΙΚΟΛΟΓΙΑ, Ζ' ΕΞΑΜΗΝΟ

ΛΟΓΙΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

Κατά πλειονότητα προϊόντα δανεισμού είτε από άλλες γλώσσες είτε από προγενέστερες φάσεις της ίδιας γλώσσας

Εξωτερικού και Διαχρονικού δανεισμού

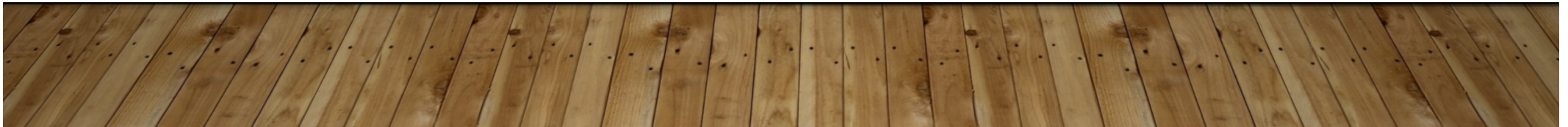
Διεθνισμοί

Μεταφραστικά δάνεια

Λόγια αντιδάνεια

Νεολογισμοί

Νεοδημοτικοί τύποι

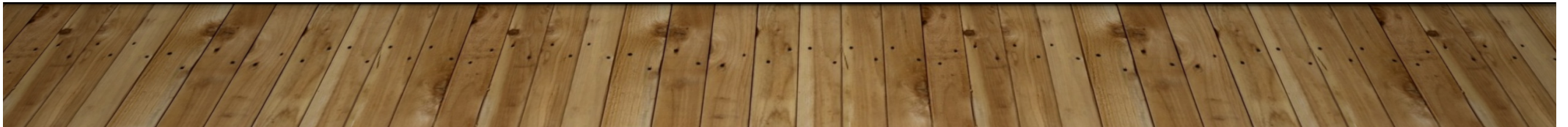

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ

- **Λόγιες εξωτερικού δανεισμού: εισαγωγή από άλλες γλώσσες με ή χωρίς εξελληνισμό,**

π.χ.: σοσιαλισμός, κομμουνισμός

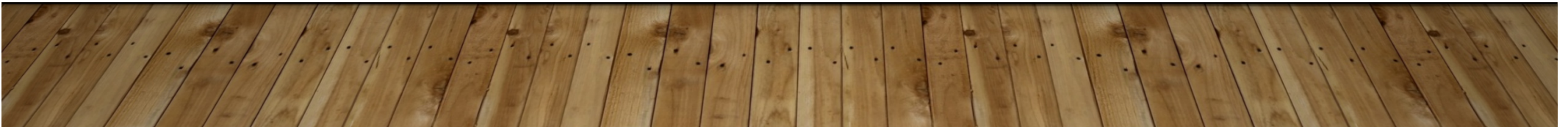

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ

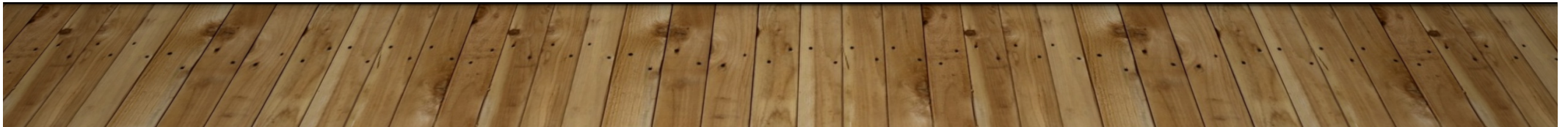
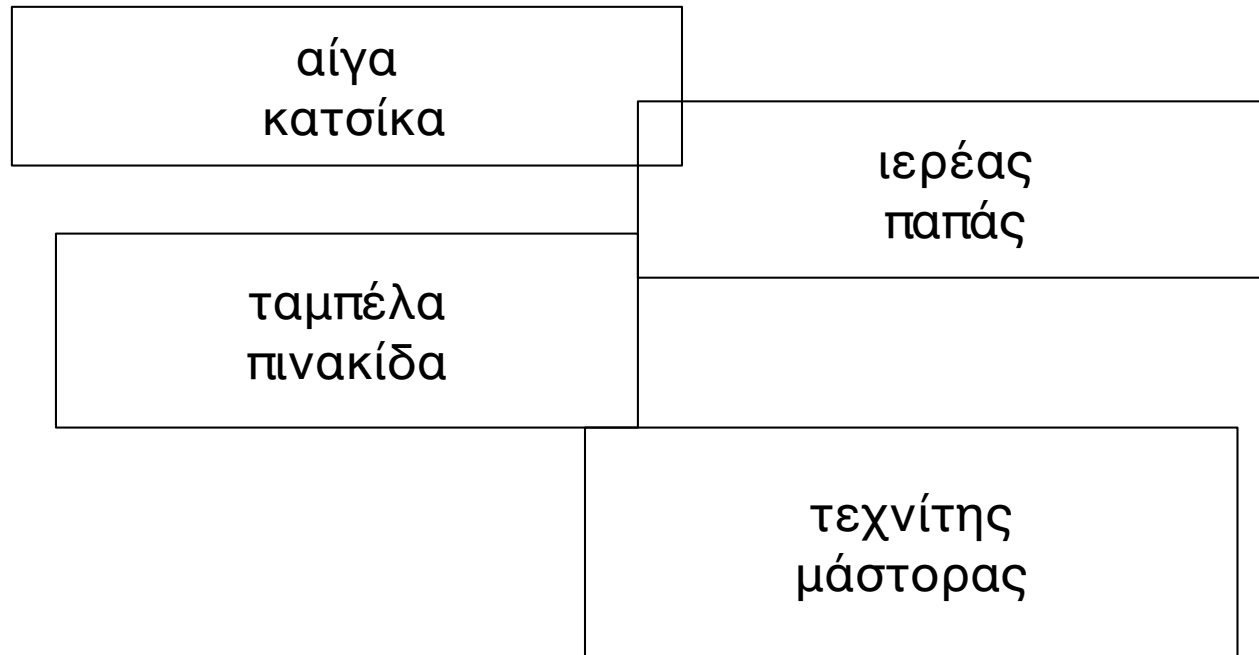
- **Λόγιες διαχρονικού δανεισμού: εσωτερική εισαγωγή από προγενέστερες φάσεις**

π.χ.: προέλευση, ποητική, χθόνιος, συμβόλαιο

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ

ΕΞΩΤΕΡΙΚΟΥ ΚΑΙ ΔΙΑΧΡΟΝΙΚΟΥ ΔΑΝΕΙΣΜΟΥ

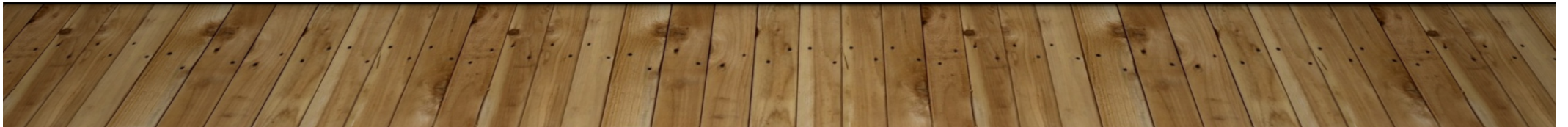
Λόγια (επικράτησε)	λαϊκή
άμαξα	αραμπάς (τουρκ)
εφημερίδα	γαζέτα (βεν.)
καταρράκτης	κατεβασιά (ελλ.)
φυλάκιο	βίγλα (λατ.)

Λόγια	Λαϊκή (επικράτησε)
κλίνη	Κρεβάτι (ελλ.)
όνος	Γάιδαρος (αραβ.)
ορνιθώνας	Κοτέτσι (σλαβ.)
προσωπίδα	Μάσκα (λατ.)
υπερώο	Ταράτσα (ιτ.)

ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΙ

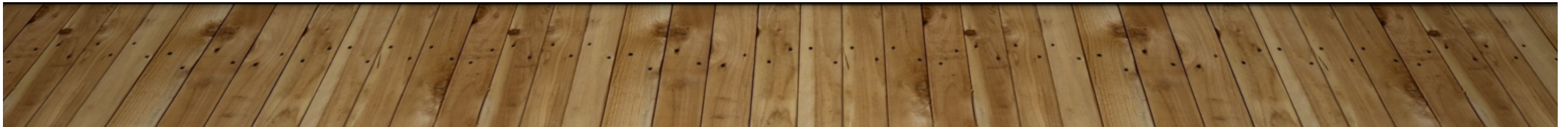
Λέξεις που δημιουργήθηκαν σε κάποια ευρωπαϊκή γλώσσα με βάση μορφήματα που προέρχονται από μορφήματα της Αρχαίας Ελληνικής και/ή της Λατινικής και στη συνέχεια εισήχθησαν στην ελληνική ως δάνειες λέξεις.

ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΙ

- Βιολογία, βιβλιογραφικός
- Δημογραφία, ιδεολογία
- Χημεία, χρονόμετρο, χαρτογράφος
- Μικρόφωνο, φωνολογία
- Τηλεπάθεια
- ηλεκτρίζω
- Γυναικολόγος, υδροστατική
- Διπλωμάτης, ζωολογία
- γλυκόζη

ΔΙΕΘΝΙΣΜΟΙ

ιδεολογία

λόγ. < γαλλ. idéologie, γερμ. Ideologie < idéo-, Ideo- = ιδεο- + -logie = -λογία]

Μικρόφωνο

λόγ. < γαλλ. micro phone < micro- = μικρο- 1 + αρχ. φων(ή) -ον

χαρτογράφος

[λόγ. < γαλλ. cartographe < carto- = χαρτο- 2 + -graphie = -γράφος

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

Λόγιες λέξεις οι οποίες εμφανίζονται στη γλώσσα-στόχο ως τα μεταφραστικά ισοδύναμα των ανάλογων λέξεων στη γλώσσα-πηγή.

Μεγαλύτερο μέρος ειδικού λεξιλογίου π.χ. περικείμενο, συγκεκριμένο

Τηλεόραση
Ηλεκτρονικός
υπολογιστής

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

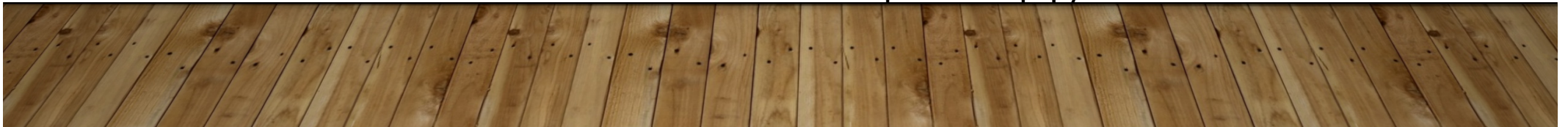

ΑΠΟ ΤΗ ΓΑΛΛΙΚΗ

- Αλληλογραφία, απογοήτευση
- Γλωσσολογία, ορολογία
- Δημοσιογράφος, πεζοδρόμιο
- Εθνικότητα, πολιτισμός
- Ημίμετρο, ριζοσπάστης
- Θνησιμότητα, σκηνοθέτης
- Καταστατικό, τρομοκρατία
- Λεωφορείο, υλισμός
- Μηδενιστής, φανατισμός
- Νομιμοφροσύνη, ψυχραιμία

ΑΠΟ ΤΗ ΓΕΡΜΑΝΙΚΗ

- Αρχαιογνωσία
- Αυτοσυνειδησία
- Διαφωτισμός
- Εποικοδομητικός
- Κοσμοϊστορικός
- Νεοέλληνες
- Ορθολογισμός
- Υψίπεδο
- φυσιοδίφης

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

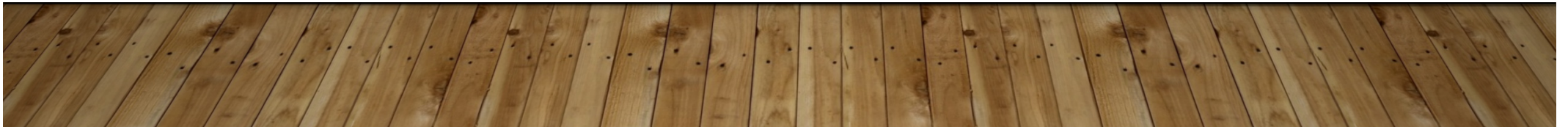

ΑΠΟ ΤΗΝ ΑΓΓΛΙΚΗ

- Βιοπαλαιστής
- Οινόπνευμα
- Ποδόσφαιρο

ΑΠΟ ΤΗΝ ΙΤΑΛΙΚΗ

- Σκοτεινός θάλαμος
- Οπισθοχώρηση
- Φωτοσκίαση
- Σιδηρόδρομος
- φορτωτική

ΜΕΤΑΦΡΑΣΤΙΚΑ ΔΑΝΕΙΑ

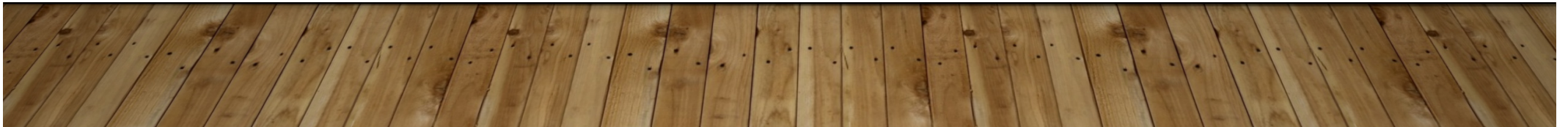

Βιοπαλαιστής

λόγ. βιο- + παλαιστής μτφρδ. γαλλ. struggle for lifeur
(κωμική μίμηση των αγγλ.) ή μέσω της αγγλ. απόδ.
struggle-for-lifer (επίσης κωμικό, ύφος της πιάτσας)

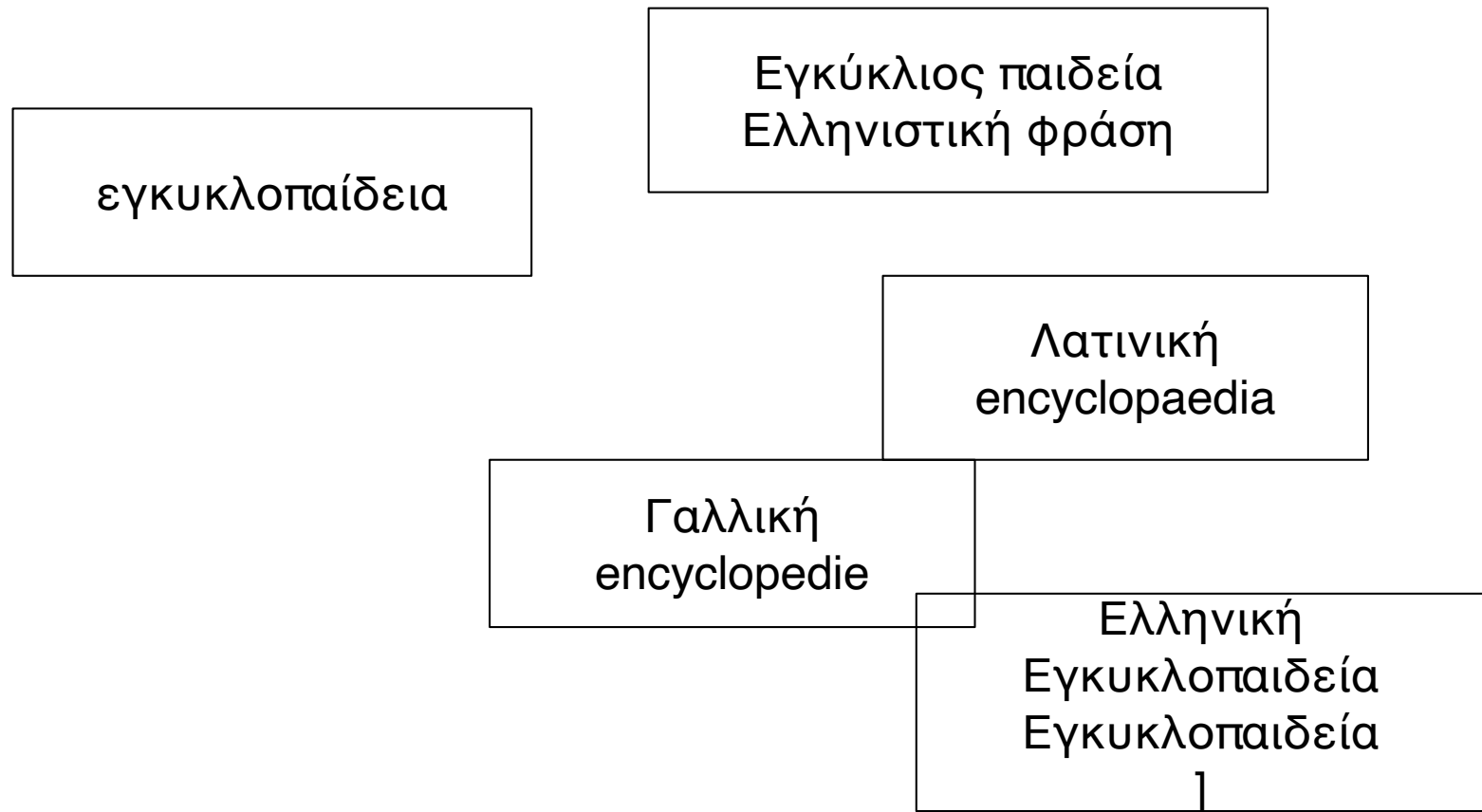
Σιδηρόδρομος

λόγ. σιδηρο- + -δρομος μτφρδ. γαλλ. chemin de fer ή
γερμ. Eisenbahn

ΛΟΓΙΑ ΑΝΤΙΔΑΝΕΙΑ

ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

στο λεξιλόγιο μιας γλώσσας διαρκώς δημιουργούνται νέες λέξεις, ενώ άλλες χρησιμοποιούνται διαρκώς και λιγότερο, και τελικά αντικαθίστανται από άλλες. Οι ομιλητές μιας γλώσσας έχουν την ικανότητα να επινοούν νέες λέξεις για να δηλώσουν νέες σημασίες. Μια νέα λέξη όταν δεν έχει ακόμη ενταχθεί στο λεξιλόγιο και θεωρείται από τους περισσότερους ομιλητές ως καινούργια ονομάζεται

νεολογισμός

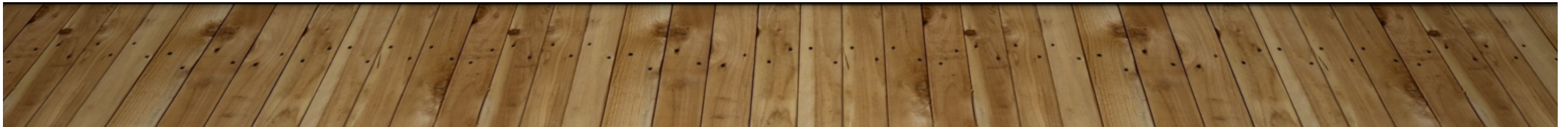
εμφάνιση στα λεγόμενα
ειδικά λεξιλόγια

ανανέωση με μεγάλη
ταχύτητα

ΠΗΓΕΣ ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

- Το γενικό λεξιλόγιο (που συνιστούν περίπτωση εσωτερικού δανεισμού)
- Τα ειδικά λεξιλόγια (που συνιστούν περίπτωση εσωτερικού δανεισμού)
- Άλλες γλώσσες (που συνιστούν περίπτωση εξωτερικού δανεισμού)

ΠΗΓΕΣ ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΩΝ

Γενικό λεξιλόγιο

Οι λέξεις του γενικού λεξιλογίου αποκτούν νέα σημασία λόγω της χρήσης τους σε έναν ειδικότερο τομέα ανθρώπινης δραστηριότητας π.χ. ψηφιακός δίσκος

Ειδικό λεξιλόγιο

Μεταφορά με την ίδια σημασία ή διεύρυνση της ίδιας σημασίας για απόδοση ειδικότερων σημασιών π.χ, ναύτης > αστροναύτης > κοσμοναύτης

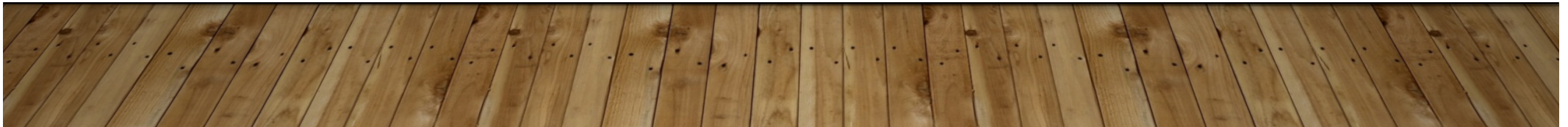
Εξωτερικός δανεισμός

Μεταφορά από τη γλώσσα-πηγή στη γλώσσα στόχο είτε με αυτούσια μορφή ως ξενο δάνειο (κόρνερ, κραγιόν, κέικ) είτε ως μεταφραστικό δάνειο (σκληρός δίσκος, ποντίκι, πληκτρολόγιο, ανελκυστήρας)

ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

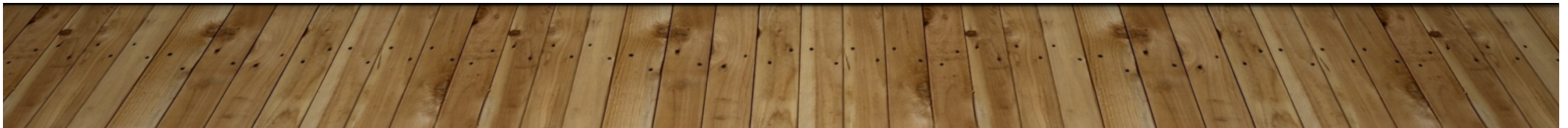
Π.χ. η λέξη εφημερίδα στην ελληνιστική ελληνική σημαίνει 'στρατιωτικό ημερολόγιο, λογιστικό βιβλίο'. Τον 18ο αιώνα οι μορφωμένοι ομιλητές την ξαναφέρνουν σε χρήση δίνοντάς της τη νέα σημασία του 'ενημερωτικού φύλλου που εκδίδεται καθημερινά', που είναι δάνειο από την αντίστοιχη γαλλική λέξη journal. Έως τότε στην ελληνική χρησιμοποιείτο η λέξη γκαζέτα για να δηλώσει την 'εφημερίδα'. Οι περισσότεροι ομιλητές θεωρούσαν τη λέξη εφημερίδα νεολογισμό, όταν πρωτοεμφανίστηκε. Στη συνέχεια εντάχθηκε στο νεοελληνικό λεξιλόγιο και σήμερα οι ομιλητές της νέας ελληνικής καθόλου δεν τη θεωρούν νεολογισμό.

ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

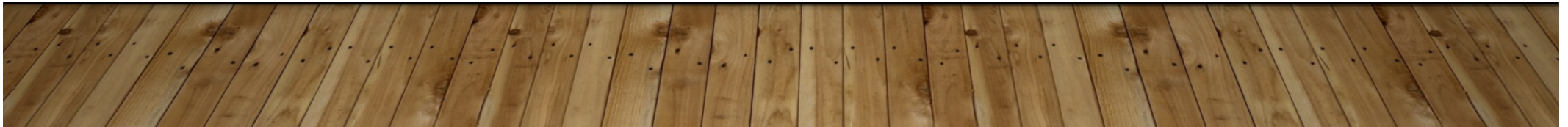

Νεολογισμός (που επικράτησε)	Ξένο δάνειο (που επικράτησε)
<i>ανελκυστήρας</i>	ασανσέρ (γαλλ.)
<i>αναπτήρας</i>	τσακμάκι (τουρκ.)
<i>νόθος</i>	μπάσταρδος (ιτ.)
<i>πρότυπο</i>	μοντέλο (ιτ.)
<i>οικογένεια</i>	φαμίλια (λατ.)

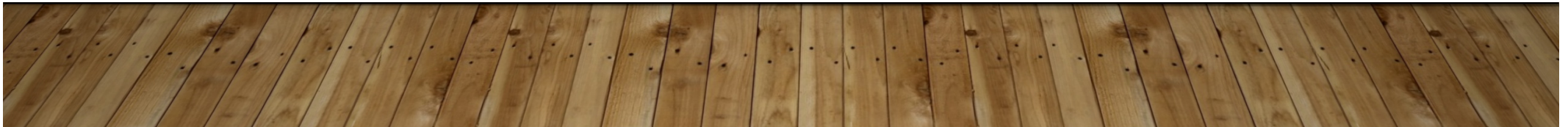
ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

Ξενικός νεολογισμός που επικράτησε	Ελληνικός νεολογισμός (που δεν επικράτησε)
κουπόνι	μερισματαπόδειξη
λουκούμι	τερψιλαρυγγείο
Μανσέτα	διαστήρ
μινιατούρα	μινυογραφία
μπαλέτο	μιμόρχημα
μπουλντόγκ	ταυρόσκυλος
ντους	Επιβρόχιο λουτρό

ΝΕΟΛΟΓΙΣΜΟΙ

Νεολογισμός (που επικράτησε)	Ξένο δάνειο (που επικράτησε)
αλλαντικό	Λουκάνικο (γερμ.)
αναπήρας	Τσακμάκι (τουρκ)
ανελκυστήρας	Ασανσέρ (γαλλ.)
ανθοδέσμη	Μπουκέτο (ιτ. γαλλ.)
Οικογένεια	Φαμίλια (λατ.)
σταχτοδοχείο	Τασάκι (τουρκ.)

ΝΕΟΔΗΜΟΤΙΚΟΙ ΤΥΠΟΙ

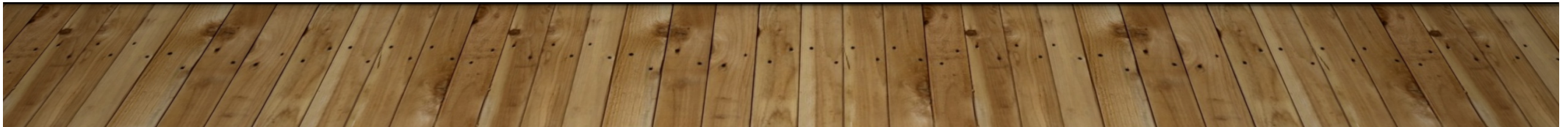
Λέξεις λόγια προέλευσης που έχουν
προσαρμοστεί λίγο ή πολύ στη μορφολογία
της νέας ελληνικής

Αερίοφωτο vs αερίοφως
Αρχιτέκτονας vs
αρχιτέκτων

ΛΑΪΚΕΣ VS ΛΟΓΙΕΣ ΛΕΞΕΙΣ

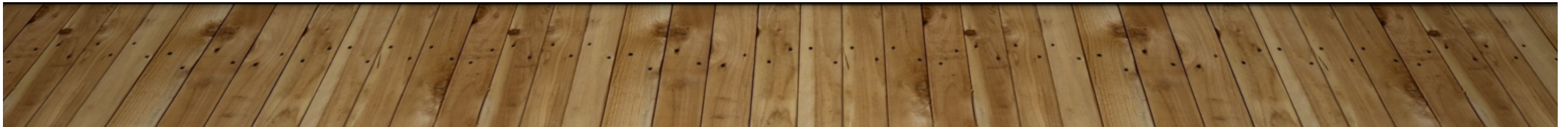
Λαϊκές λέξεις	Λόγιες λέξεις
κληρονομημένες λέξεις	λόγιες λέξεις εξωτερικού δανεισμού
λαϊκά δάνεια	λόγιες λέξεις διαχρονικού δανεισμού
λαϊκά αντιδάνεια	διεθνισμοί
	μεταφραστικά δάνεια
	λόγια αντιδάνεια
	νεολογισμοί
	νεοδημοτικοί τύποι

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

- Οι λόγιες διατηρούν τη φωνητική/φωνολογική δομή της αρχαίας ελληνικής, με αποτέλεσμα να μην παρουσιάζονται φωνητικές/φωνολογικές αλλοιώσεις π.χ. συνιζήσεις, αφαιρέσεις, συναιρέσεις κ.λπ.

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

- Συμπλέγματα λαϊκών λέξεων
- Πρώτος φθόγγος από κλειστό σε τριβόμενο
- Δεύτερος φθόγγος από τριβόμενο σε κλειστό

οκτώ – οχτώ

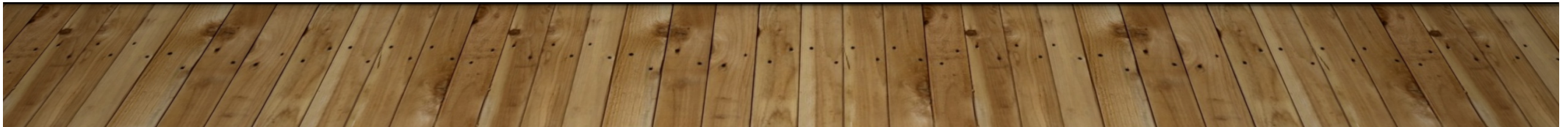
σχίζω - σκίζω

λεπτά –λεφτά

χθες - χτες

φθηνός – φτηνός

αγωνίσθηκα - αγωνίστηκα

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

- παράλληλοι φωνητικοί & γραμματικοί τύποι

ακριβής-ακριβός

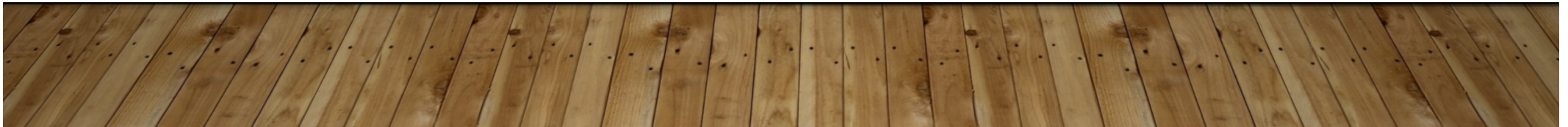
βίος – βιος

υιός – γιος

ομιλία – μιλία

δίκαιο – δίκιο

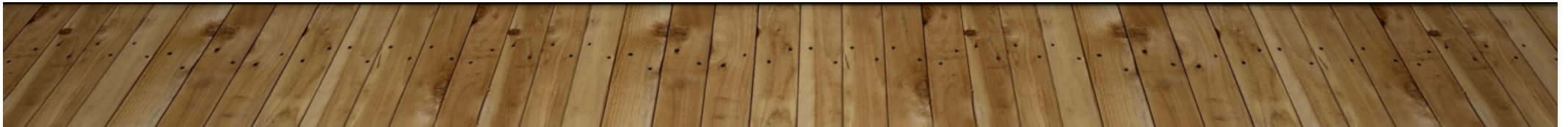
ποτό – πιτό

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

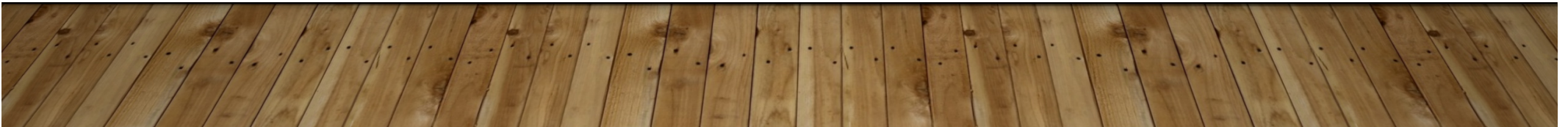
- Ίδιος φωνητικός τύπος αλλά διαφορετική σημασία – πολυσημία
- μοίρα (μερίδιο) – μοίρα (τύχη)
- αρχή (εξουσία) – αρχή (έναρξη)
- δεσποτικός (επισκοπικός) – δεσποτικός (τυραννικός)

ΔΙΑΦΟΡΕΣ

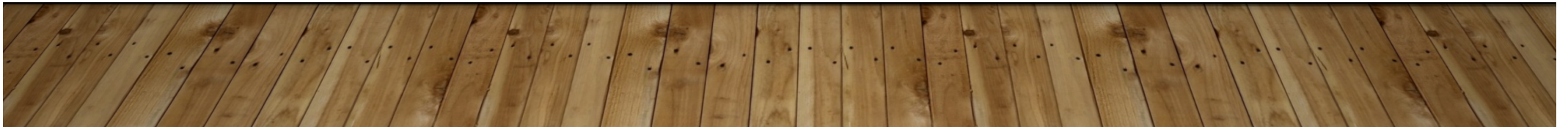

- παραπλήσιος φωνητικός τύπος, εντελώς διαφορετική σημασία, παρωνυμία
- Βαρεία – βαριά
- Ευλογία – ευλογία
- Πραγματεία – πραγμάτεια
- Χωρίο - χωριό

ΕΝΝΟΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΕΝΝΟΙΑ

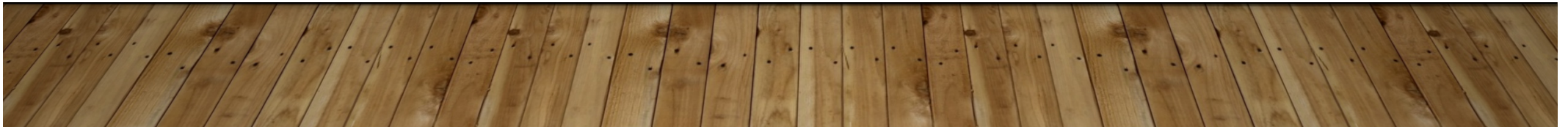
αναφορά στις ιδιότητες που ορίζουν τη σημασία μιας λέξης

ποτήρι

αντικείμενο από γυαλί, πλαστικό ή μέταλλο το οποίο έχει κυλινδρικό σχήμα και χρησιμοποιείται ως δοχείο για την πόση ενός υγρού

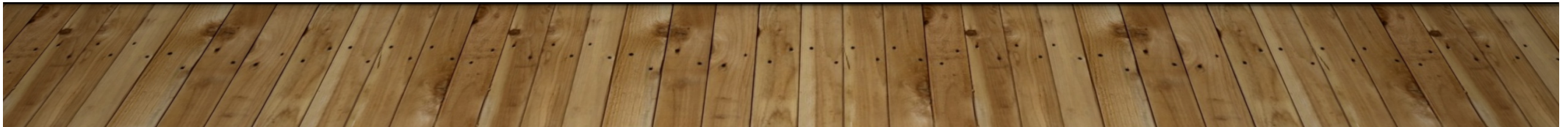
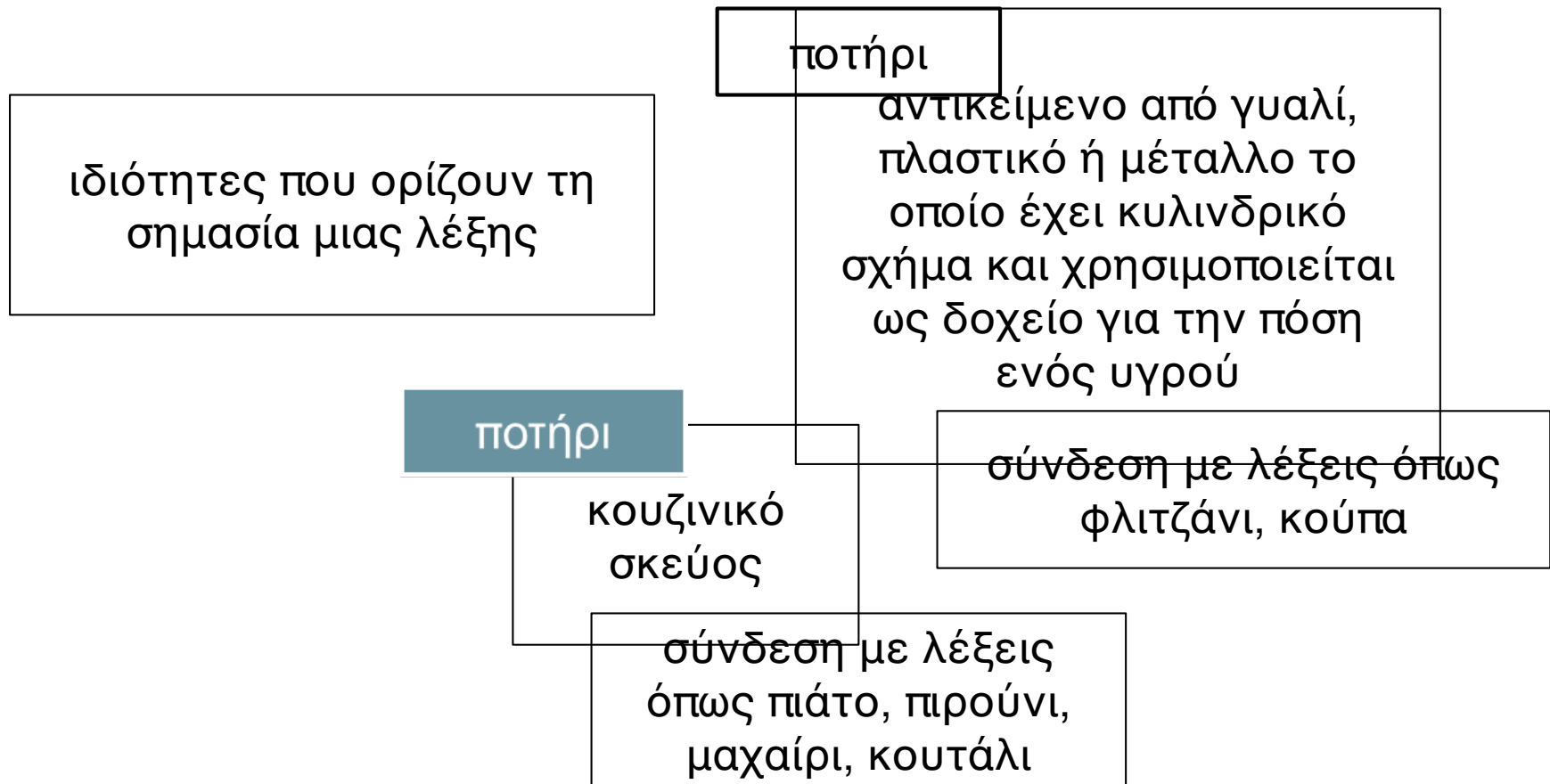
ποτήρι

κουζινικό
σκεύος

ΕΝΝΟΙΑ

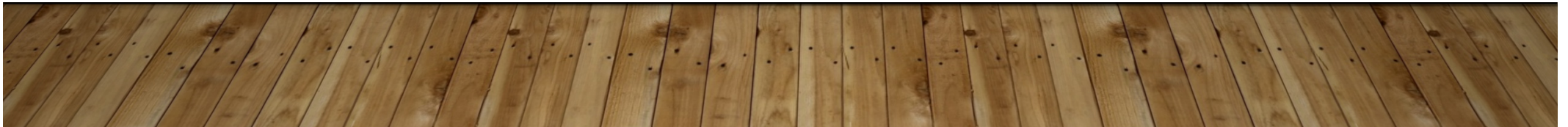
ΕΝΝΟΙΑ

εννοιακές σχέσεις

σχέσεις που σχετίζουν ή διαφοροποιούν σημασιολογικά τις λέξεις είτε σε παραδειγματικό είτε σε συνταγματικό επίπεδο

οι σχέσεις που υφίστανται μεταξύ της λέξης 'ποτήρι' και των άλλων λέξεων με τις οποίες συνδέεται

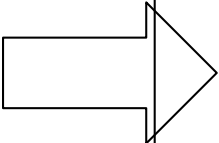

ΕΝΝΟΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

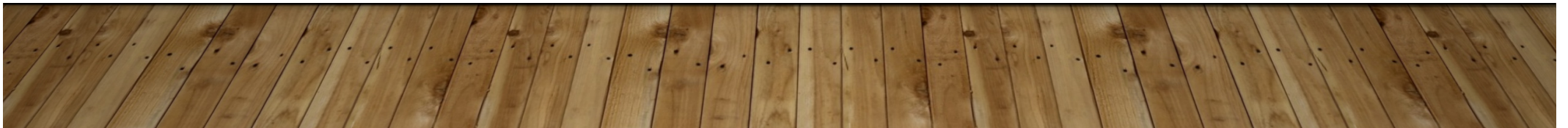
ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ

(παραδειγματικές) εννοιακές σχέσεις:
σχέσεις υποκατάστασης μιας λέξης με
άλλες λέξεις της ίδιας κατηγορίας σε ένα
συγκεκριμένο περιεχόμενο

σχέσεις διαφόρων ειδών ανάλογα με
τον τρόπο συσχετισμού των λέξεων
μεταξύ τους και οφείλονται στη
σημασία των λέξεων (σημαινόμενο)

ΕΝΝΟΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

ΩΣ ΠΡΟΣ ΤΟ ΣΗΜΑΙΝΟΜΕΝΟ

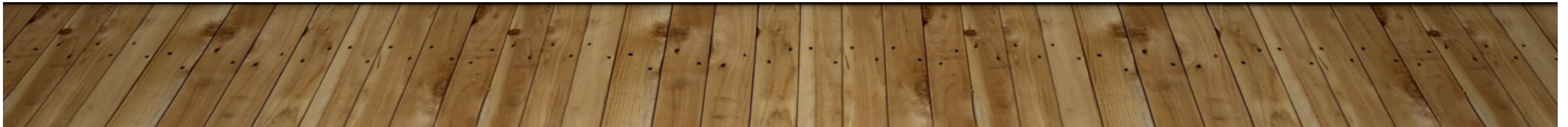

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΤΑΥΤΟΤΗΤΑΣ/ΕΓΚΛΕΙΣΜΟΥ

- **υπωνυμία**
- **μερωνυμία**
- **συνωνυμία**

ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΙΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ
ΑΝΤΙΘΕΣΗΣ ΑΠΟΚΛΕΙΣΜΟΥ

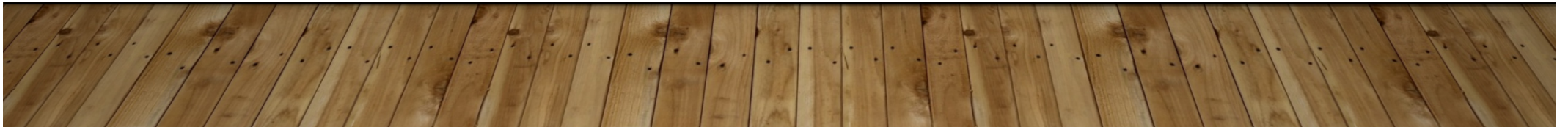
- **αντίθεση**
- **αντωνυμία**

ΥΠΩΝΥΜΙΑ

ΕΝΝΟΙΑΚΕΣ ΣΧΕΣΕΙΣ

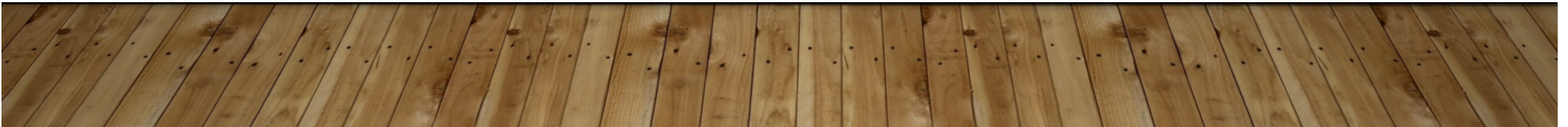
ΥΠΩΝΥΜΙΑ

όχημα -
αυτοκίνητο

έπιπλο - καρέκλα

ρούχο - παντελόνι

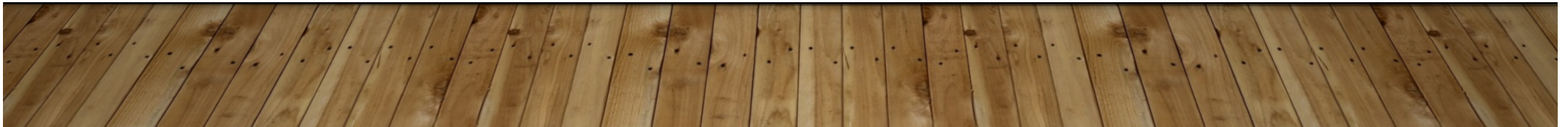

ΥΠΩΝΥΜΙΑ

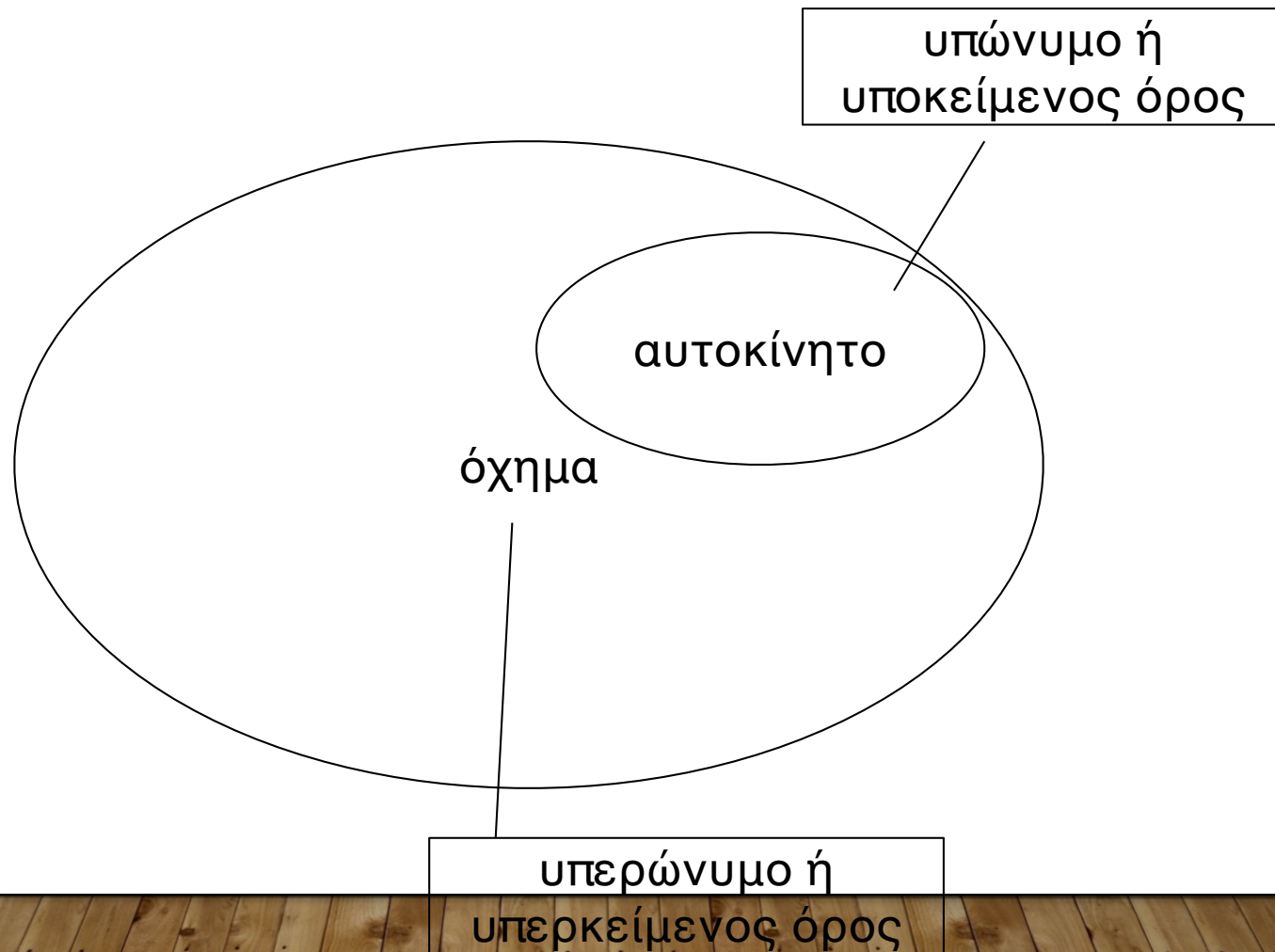
Το πρώτο μέλος των ζευγών αναφέρεται σε μια οντότητα της οποίας η σημασία εγκλείει τη σημασία του δεύτερου μέλους

Η λέξη όχημα δηλώνει μια τάξη οντοτήτων η οποία εγκλείει και την τάξη οντοτήτων την οποία δηλώνει η λέξη αυτοκίνητο

ΥΠΩΝΥΜΙΑ

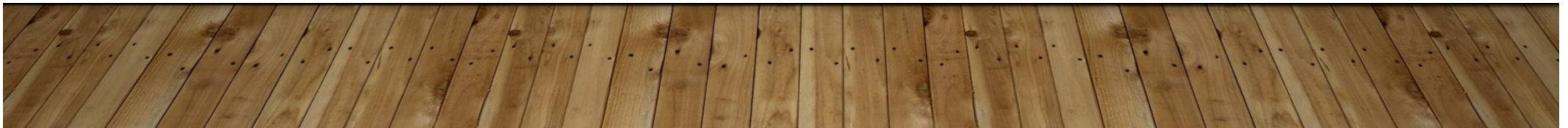
ΥΠΩΝΥΜΙΑ

υπώνυμο ή
υποκείμενος όρος

Το δεύτερο μέλος των ζευγών έχει
πλουσιότερη σημασία και συνεπώς
εμπεριέχει τη σημασία του πρώτου
μέλους

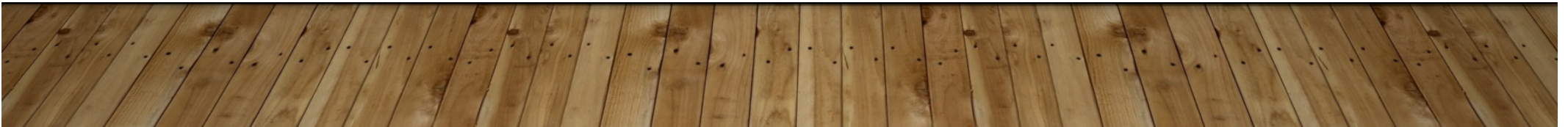
- Όχημα: γενικός χαρακτηρισμός για κάθε κατασκευή που κινείται, συνήθ. με τη βοήθεια τροχών, και χρησιμοποιείται ως μεταφορικό μέσο
- Αυτοκίνητο: όχημα που κινείται με δική του μηχανή πάνω σε τέσσερις (ή περισσότερους) τροχούς

ΥΠΩΝΥΜΙΑ

Πώς την εντοπίζουμε;

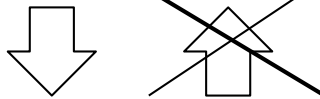

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΥΠΩΝΥΜΙΑΣ

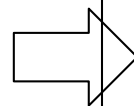

- Λογική σχέση της συνεπαγωγής

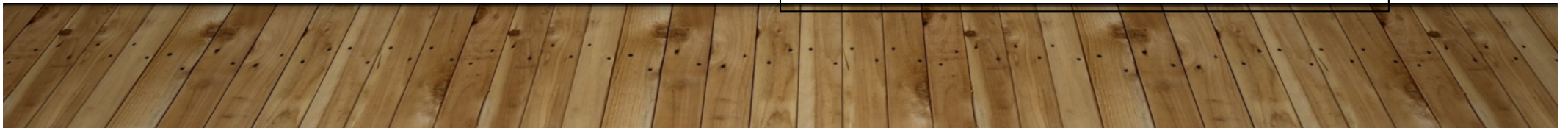
Αυτό είναι καρέκλα

Αυτό είναι έπιπλο

Η λέξη 'καρέκλα' είναι υπώνυμο της λέξης 'έπιπλο'

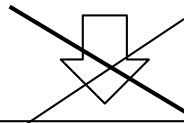

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΥΠΩΝΥΜΙΑΣ

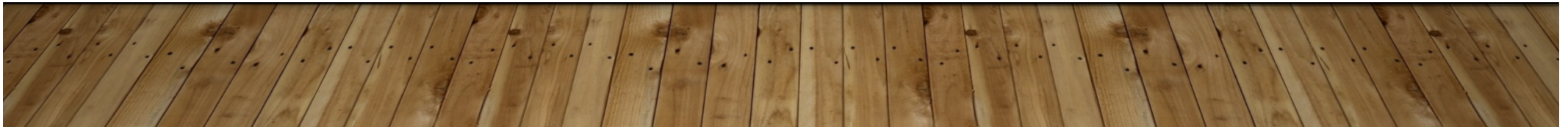

- **Λογική σχέση της συνεπαγωγής**

Αυτό δεν είναι καρέκλα

Αυτό δεν είναι έπιπλο

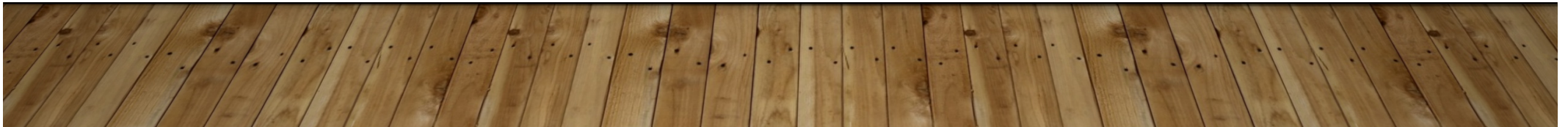

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΥΠΩΝΥΜΙΑΣ

- **Λογική έννοια της μεταβατικότητας**

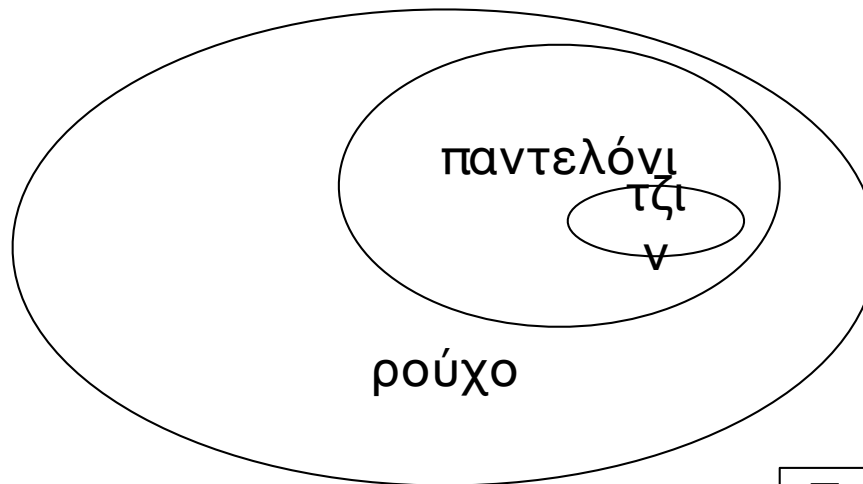
Αν το A είναι υπώνυμο του B & το B
είναι υπώνυμο του Γ
τότε το A είναι επίσης υπώνυμο του
Γ.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΥΠΩΝΥΜΙΑΣ

- Λογική έννοια της μεταβατικότητας

Το 'τζιν' είναι υπώνυμο του
'παντελόνι'

Το 'παντελόνι' είναι
υπώνυμο του 'ρούχο'

Το 'τζιν' είναι υπώνυμο του
'ρούχο'

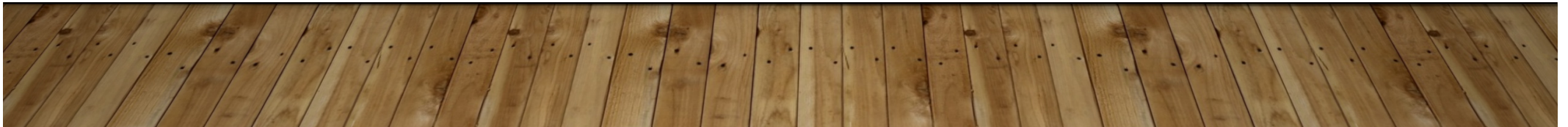
ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΥΠΩΝΥΜΙΑΣ

- ταξινόμια

εμφάνιση των υπωνυμικών ζευγών
σε σχήμα ταξινόμιας

το A είναι ένα B ή
το A είναι ένα είδος B

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΥΠΩΝΥΜΙΑΣ

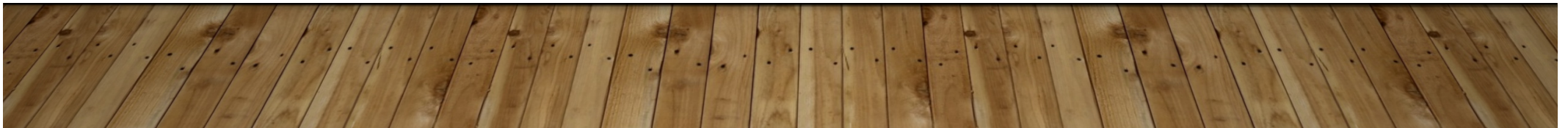

- ταξινόμια

(α) Ο σκύλος είναι ένα ζώο.
(β) Ο σκύλος είναι είδος ζώου.

ταξώνυμα

σκύλος – ζώο
υπωνυμικό ζεύγος

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΑΝΙΧΝΕΥΣΗΣ ΥΠΩΝΥΜΙΑΣ

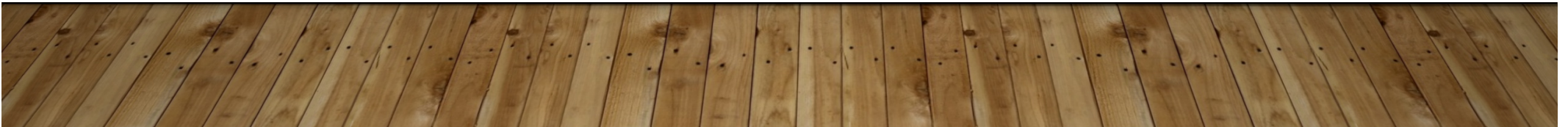

- ταξινόμια

Υπάρχουν υπώνυμα που δεν είναι ταξώνυμα

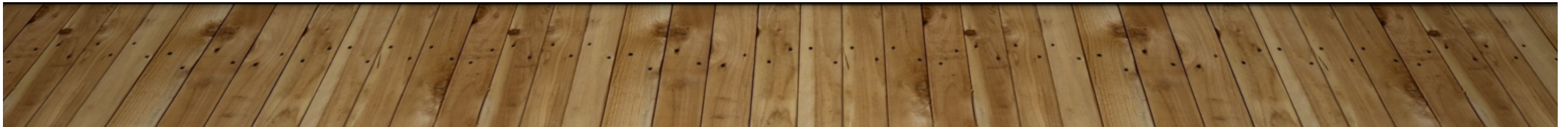
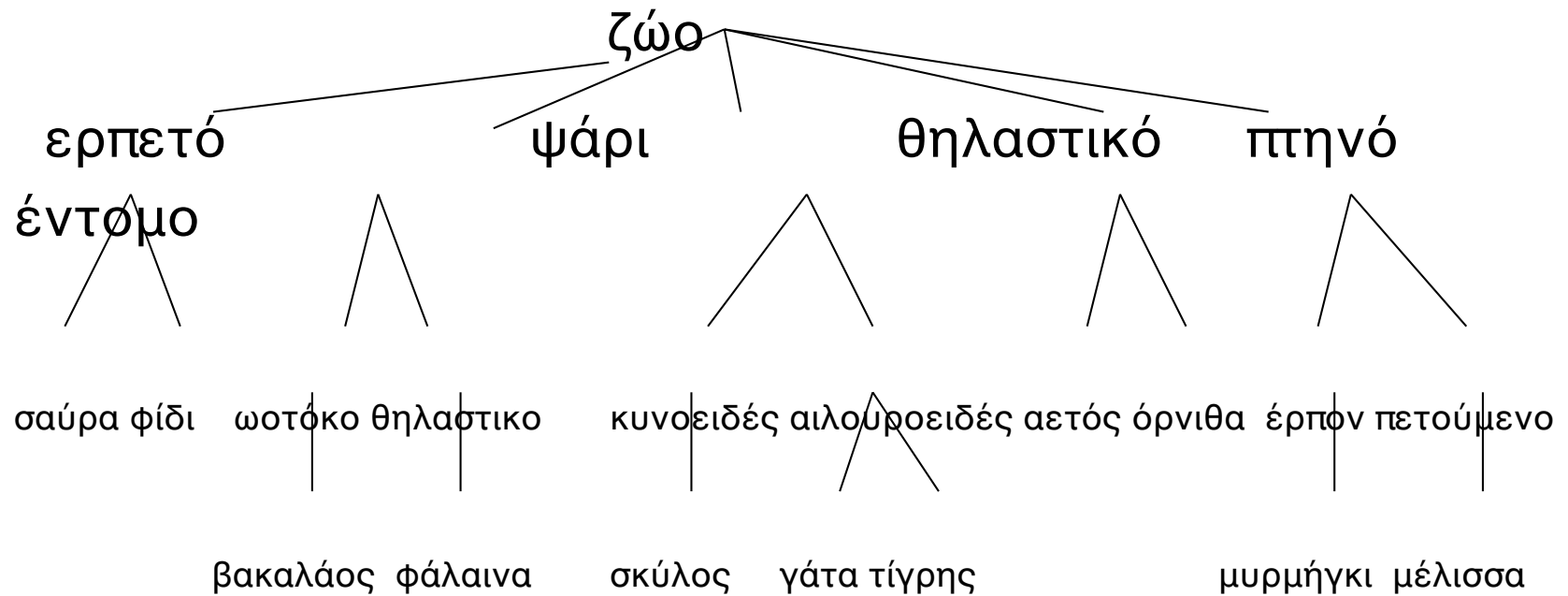
Η φοράδα είναι άλογο.
?Η φοράδα είναι είδος αλόγου.

Το κουτάβι είναι ζώο.
?Το κουτάβι είναι είδος ζώου.

ΥΠΩΝΥΜΙΑ

ΥΠΩΝΥΜΙΑ

– ΙΕΡΑΡΧΙΚΗ ΣΧΕΣΗ ΤΟΥ ΕΙΔΟΥΣ

- **μορφή δενδρικών δομών μέσω των οποίων αντανακλάται η ταξινομική ιεραρχική σχέση μεταξύ των σχετιζόμενων λέξεων**

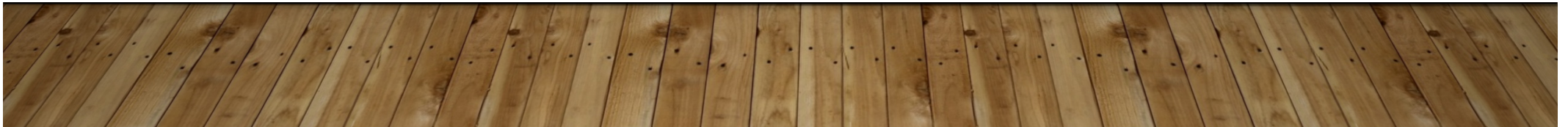
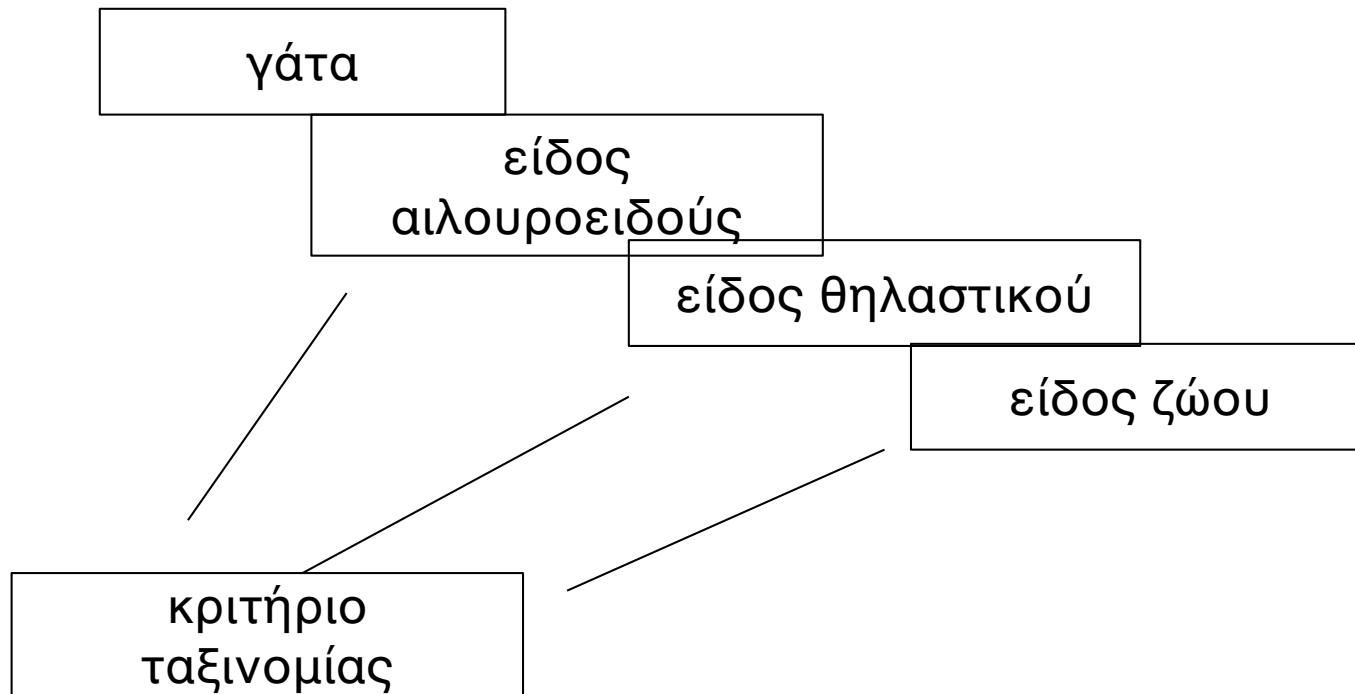
λέξη ζωο → υπερκείμενος
όρος

άμεσα υπώνυμα είναι όλοι οι
όροι που βρίσκονται
ιεραρχικά στο κατώτερο
επίπεδο
συνυπώνυμοι όροι

ερπετό, ψάρι,
θηλαστικό, πτηνό, έντομο –
υπερκείμενοι όροι για τα
δικά τους υπώνυμα

ΥΠΩΝΥΜΙΑ

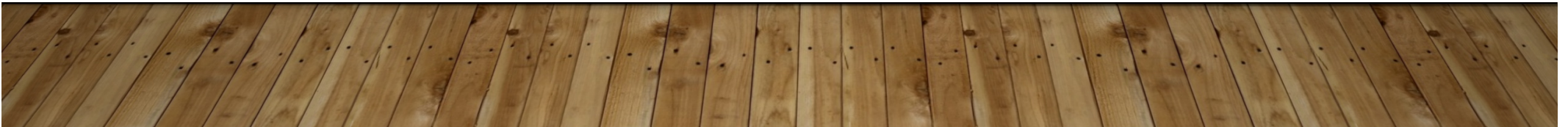

ΥΠΩΝΥΜΙΑ

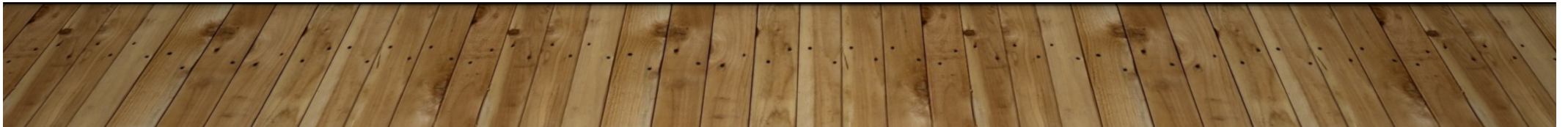
- **Να γράψετε τα υπώνυμα
του υπερώνυμου όρου «όχημα».**

ΜΕΡΩΝΥΜΙΑ

Εννοιακές σχέσεις

ΜΕΡΩΝΥΜΙΑ

σχέση μεταξύ ενός λεξικού
στοιχείου που δηλώνει ένα μέρος και
ενός άλλου που δηλώνει την
αντίστοιχη ολότητα

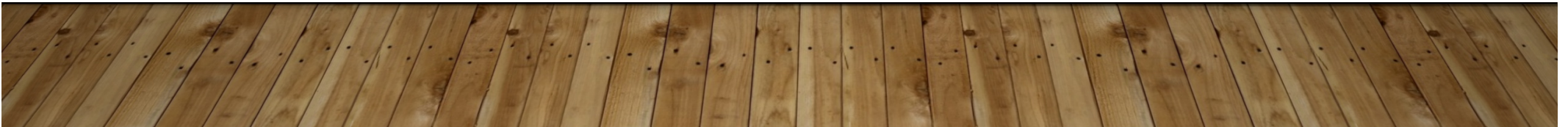
σχέση εγκλεισμού

ΜΕΡΩΝΥΜΙΑ

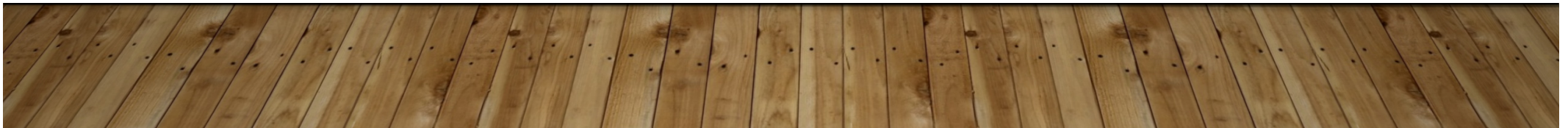
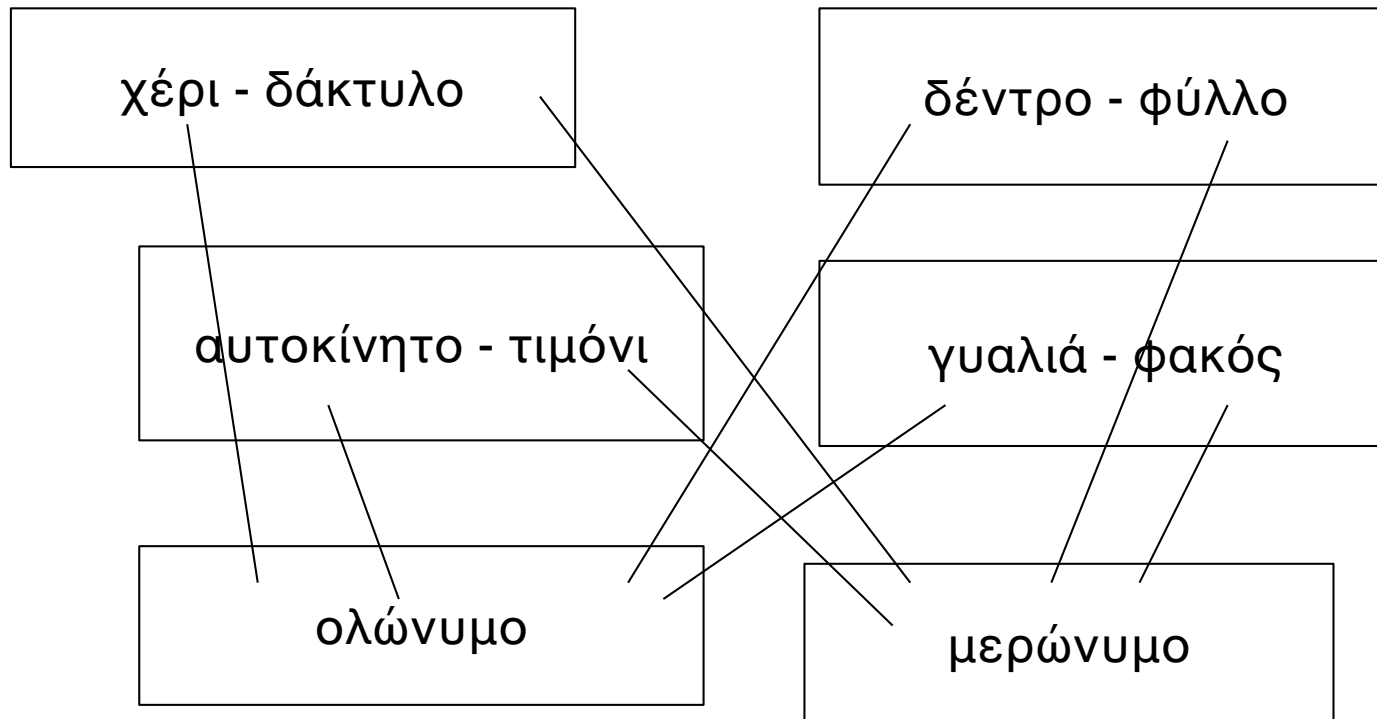

σχέση μέρους & όλου

ΜΕΡΩΝΥΜΙΚΑ ΖΕΥΓΗ

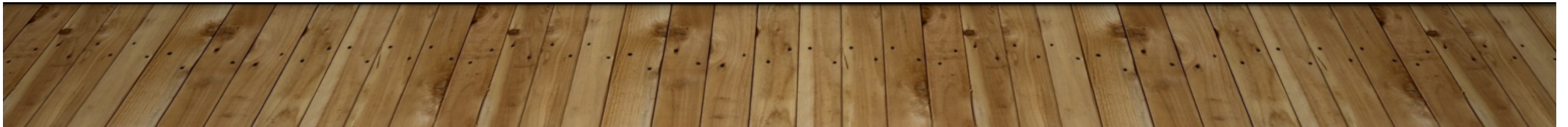

ΜΕΡΩΝΥΜΙΑ

παραδειγματική εννοιακή σχέση
εγκλεισμού → το μερώνυμο
εγκλείεται στο ολώνυμο → η
σημασία του μερωνύμου
ενσωματώνει τη σημασία του
ολωνύμου.

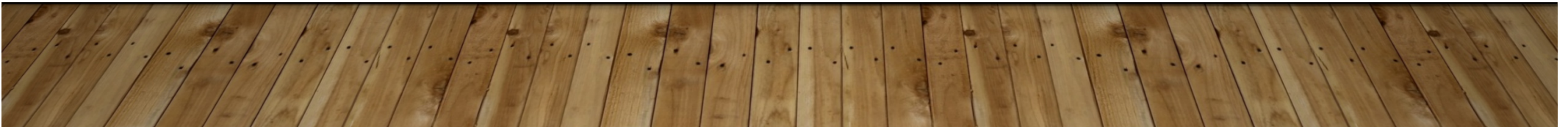

ΜΕΡΩΝΥΜΙΑ

- Ορισμός από λογική άποψη

Εάν το X είναι ένα μερώνυμο του Y , τότε για μια οντότητα A , το A είναι στο X συνεπάγεται ότι το A είναι στο Y και το A είναι στο Y δεν συνεπάγεται ότι το A είναι στο X .

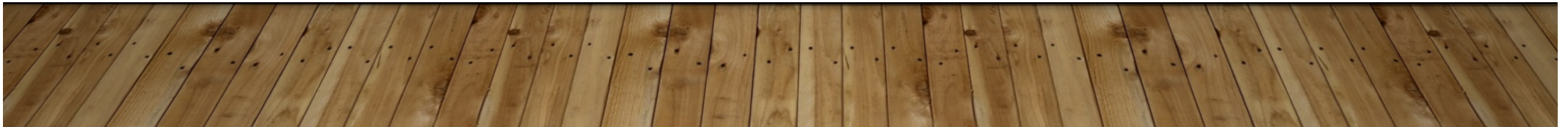

ΜΕΡΩΝΥΜΙΑ

- Από λογική άποψη

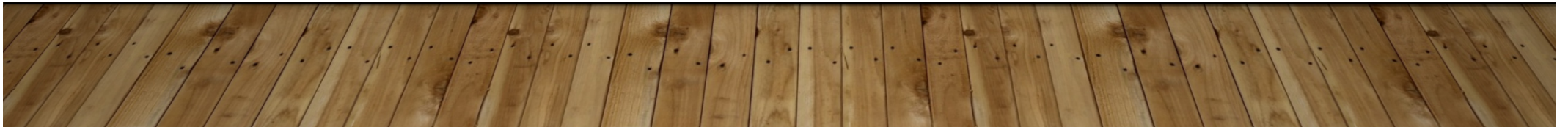
Αν η λέξη κουζίνα είναι μερώνυμο της λέξης σπίτι, τότε το ότι ο Κώστας είναι στην κουζίνα συνεπάγεται ότι ο Κώστας είναι στο σπίτι, αλλά το ότι ο Κώστας είναι στο σπίτι δεν συνεπάγεται ότι ο Κώστας είναι στην κουζίνα.

ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΙΑΓΝΩΣΗΣ ΜΕΡΩΝΥΜΙΑΣ

Στα μέρη ενός Y περιλαμβάνεται/
περιλαμβάνονται το/τα X , το/τα Z κ.λπ.

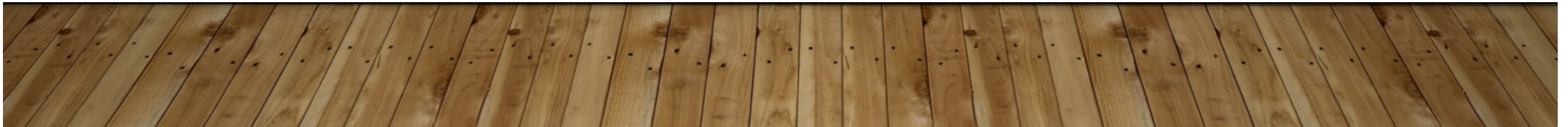
ΚΡΙΤΗΡΙΑ ΔΙΑΓΝΩΣΗΣ ΜΕΡΩΝΥΜΙΑΣ

Στα μέρη ενός αυτοκινήτου περιλαμβάνονται το τιμόνι, οι ρόδες, οι πόρτες, η μηχανή κ.ο.κ.

Στα μέρη ενός βιβλίου περιλαμβάνονται το εξώφυλλο, η ράχη, οι σελίδες κ.ο.κ.

Στα μέρη ενός δέντρου περιλαμβάνονται ο κορμός, η ρίζα, τα κλαδιά, τα φύλλα, οι καρποί

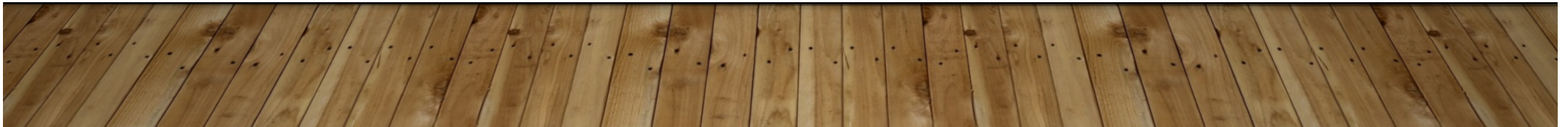

ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ

- αναγκαιότητα
- ακεραιότητα
- διακριτότητα
- κίνητρο
- συμφωνία

συμβάλλουν στην
οριοθέτησή της

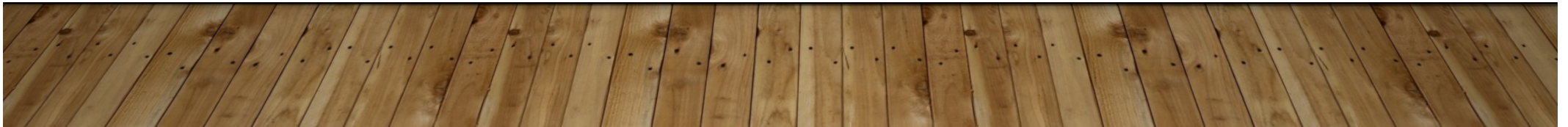

ΑΝΑΓΚΑΙΟΤΗΤΑ

- Σε μια μερωνυμική σχέση ενδέχεται τα μέρη μιας ολότητας να είναι ή να μην είναι αναγκαία για την υπόσταση της ολότητας.

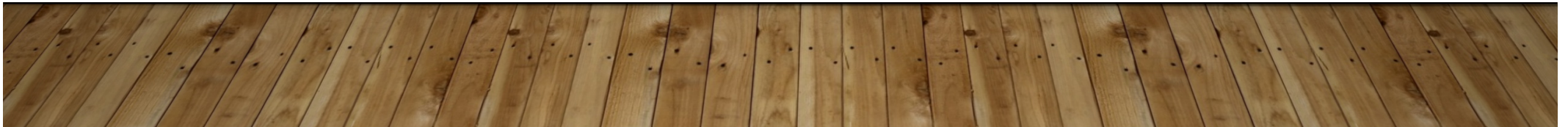
π.χ. Το χέρι είναι αναγκαίο να έχει δάχτυλα ενώ το πρόσωπο δεν είναι αναγκαίο να έχει γένεια.

ΑΚΕΡΑΙΟΤΗΤΑ

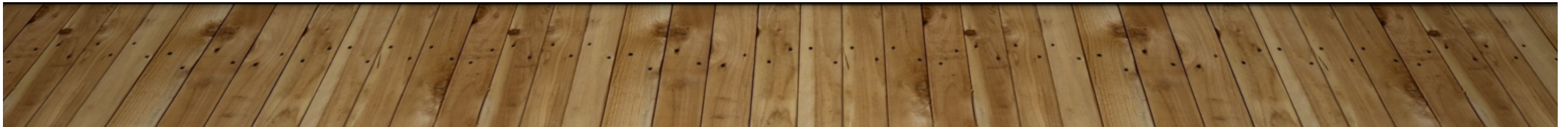
- Ορισμένα μέρη θεωρούνται περισσότερο αναπόσπαστα από μια ολότητα απ' ό,τι άλλα μέρη.
- Τα δάχτυλα είναι αναπόσπαστο μέρος του χεριού
- Το χερούλι δεν είναι αναπόσπαστο μέρος της πόρτας

ΔΙΑΚΡΙΤΟΤΗΤΑ

- Ορισμένα μέρη είναι πιο εύκολο να διακριθούν απ' ό,τι άλλα μέρη σε μια κατάλληλα συγκροτημένη ολότητα.
- Ο μεγάλος δείκτης του ρολογιού είναι δυνατόν να διακριθεί πιο εύκολα από τα υπόλοιπα μέρη.

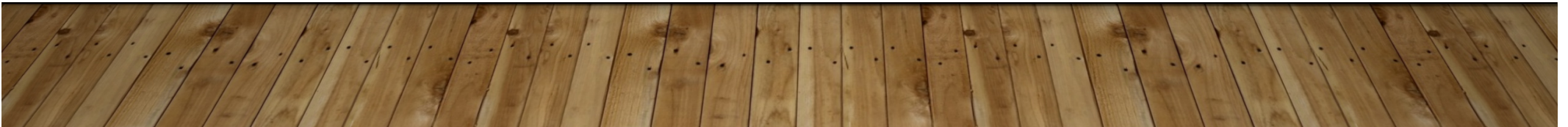

ΚΙΝΗΤΡΟ

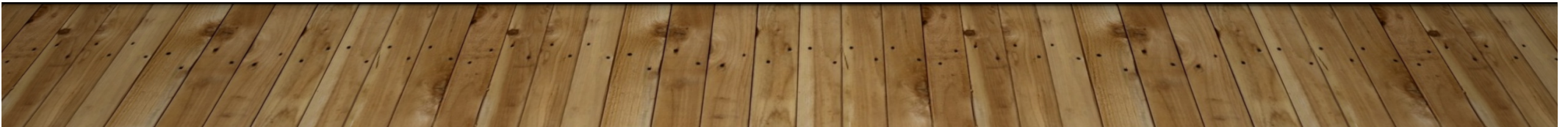
- Προσδιορισμός της λειτουργίας ενός μέρους αναφορικά με την ολότητα στην οποία ανήκει
- Η λεπίδα του μαχαιριού επιτρέπει στο μαχαίρι τη βασική του λειτουργία
- Ακουστικό - τηλέφωνο

ΣΥΜΦΩΝΙΑ

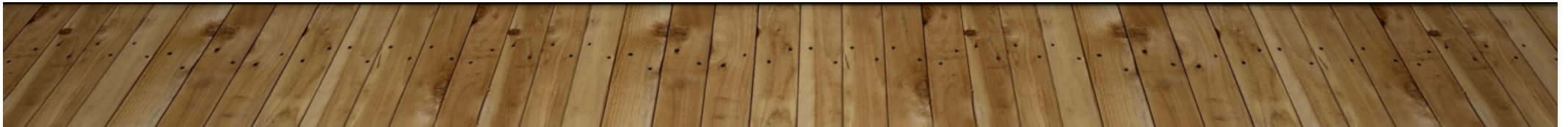
- **Εύρος γενικότητας**
- **Φάση**
- **Είδος**

ΣΥΜΦΩΝΙΑ

- **Εύρος γενικότητας:** σε πολλές περιπτώσεις ένα μερώνυμο **δεν συμπίπτει** με το ολώνυμό του ως προς το εύρος γενικότητας,
- *ένα μερώνυμο γενικότερο από το ολώνυμό του π.χ. το χερούλι θεωρείται υπερμερώνυμο αφού είναι ταυτόχρονα μερώνυμο σε πολλά ολώνυμα (βαλίτσα, τσάντα, πόρτα, ομπρέλα)*
- *Ένα μερώνυμο συμπίπτει με το εύρος του ολωνύμου του π.χ. πόμολο - πόρτα*

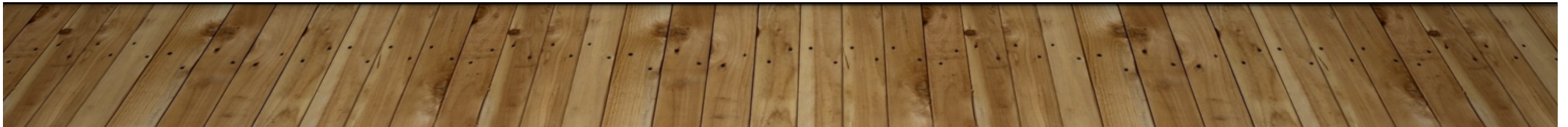

ΣΥΜΦΩΝΙΑ

- **Φάση:** τα μέλη ενός μερωνυμικού ζεύγους πρέπει να συμφωνούν ως προς τη φάση, δηλαδή το ένα θεωρείται μερώνυμο του άλλου **αν και τα δύο βρίσκονται στην ίδια κατάσταση**

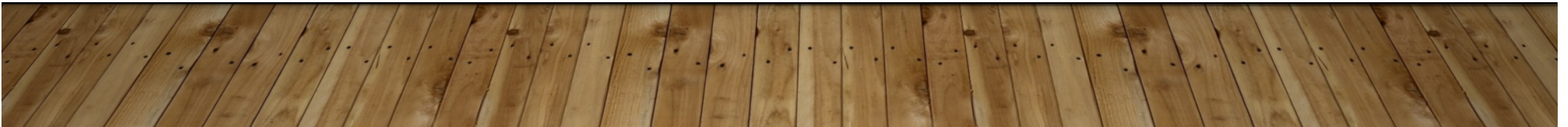
Π.χ. Το αλεύρι δεν μπορεί να θεωρηθεί μερώνυμο (αλλά συστατικό) του ψωμιού αφού δεν συμπίπτουν ως προς τη φάση (το αλεύρι είναι ωμό, το ψωμί ψημένο)

ΣΥΜΦΩΝΙΑ

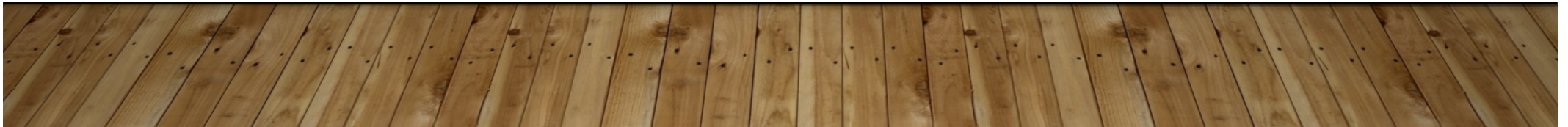
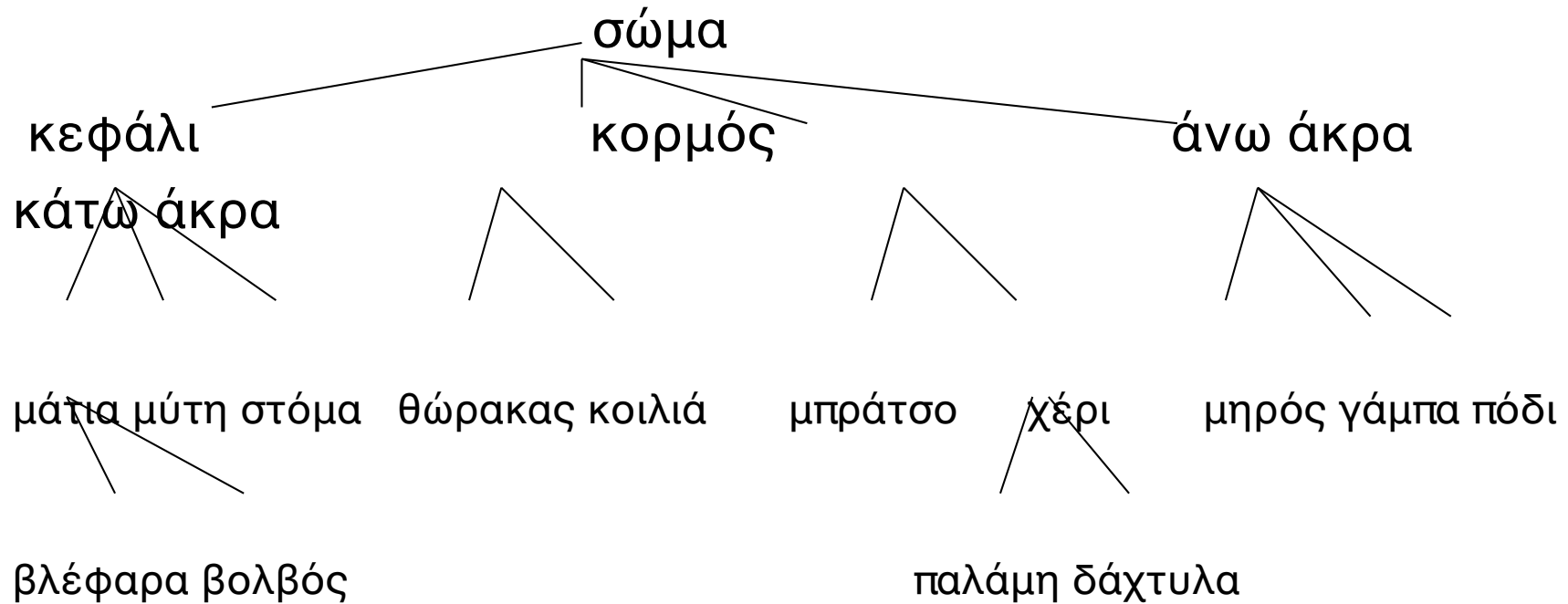
- **Είδος:** το μέρος και η ολότητα στην οποία περιλαμβάνεται πρέπει να ανήκουν **στο ίδιο οντολογικό είδος**
- Π.χ. Η φλέβα δεν ανήκει στο ίδιο οντολογικό είδος με το πόδι
vs πατούσα

ΜΕΡΩΝΥΜΙΑ

ΙΕΡΑΡΧΙΚΗ ΣΧΕΣΗ

ΜΕΡΩΝΥΜΙΑ

- **Να γράψετε 5 παραδείγματα μερωνυμικών ζευγών**

